

«La qüestió hidràulica».

I Col·loqui sobre el problema de la gestió de l'aigua a l'àrea mediterrània

Anna Ribas

Résumé / Abstract / Resumen / Resum

Les 19, 20 et 21 juin 1992 s'est tenu à Callosa d'En Sarrià (Alacant) le Colloque sur les problèmes de gestion de l'eau dans l'aire méditerranéenne, organisé par l'organisme autonome Salvà-Pérez Miralles et par la mairie de la ville. Les assistants ont discuté sur les problèmes posés par la consommation de l'eau dans les pays méditerranéens (notamment dans les régions urbaines) et les moyens envisageables pour une meilleure exploitation de cette ressource.

* * *

The Colloquium on Problems of Water Management in the Mediterranean Area was held at Callosa d'En Sarrià (Alacant) from 19th to 21st June 1992. It was organized jointly by the autonomous organism Salvà-Pérez Miralles and the Council of the host town. Problems deriving from water consumption in Mediterranean areas —and especially in urban areas— and possible measures to increase the efficiency of the use of water resources were the topics of discussion.

* * *

Los días 19, 20 y 21 de junio de 1992 se celebró en Callosa d'En Sarrià (Alacant) el Coloquio sobre problemas de gestión del agua en el área mediterránea, organizado por el organismo autónomo Salvà-Pérez Miralles y el Ayuntamiento de aquella localidad. En el coloquio se trataron los problemas derivados del consumo del agua en las áreas mediterráneas (especialmente en las áreas urbanas) y las posibles soluciones para mejorar el aprovechamiento de este recurso.

* * *

Els dies 19, 20 i 21 de juny de 1992 es va celebrar a Callosa d'En Sarrià (Alacant) el Col·loqui sobre problemes de gestió de l'aigua a l'àrea mediterrània organitzat conjuntament per l'organisme autònom Salvà-Pérez Miralles i l'Ajuntament d'aquella localitat. En el col·loqui es van tractar els problemes derivats del consum de l'aigua a les àrees mediterrànies (especialment a les àrees urbanes) i les possibles solucions per millorar l'aprofitament d'aquest recurs.

Els dies 19, 20 i 21 de juny de 1992 se celebrà a Callosa d'En Sarrià (Alacant) el Primer Col·loqui sobre problemes de gestió de l'aigua a l'àrea mediterrània, organitzat conjuntament per l'organisme autònom Salvà-Pérez Miralles i l'Ajuntament de Callosa d'En Sarrià. Es tractava, d'una banda, de debatre els greus conflictes que causa actualment la gestió de l'aigua a l'àrea mediterrània —els problemes associats amb l'increment del consum per part de les ciutats i grans àrees metropolitanes i la degradació general d'aquest recurs en el marc d'un medi natural cada vegada més fràgil i sensible—, i, d'altra, de reflexionar i discutir sobre quins possibles principis o línies directrius calia adoptar per a solucionar aquest problema que afecta les societats mediterrànies actuals futures. El col·loqui aplegà una setantena de participants i entre els ponents es trobaven destacats especialistes en el tema, la majoria experts geògrafs de les universitats del País Valencià i de les Illes Balears, com el Dr. Joan F. Mateu —Universitat de València—, el Dr. Bartomeu Barceló —Universitat de les Illes Balears— i el Dr. Antonio Gil Olcina —Universitat d'Alacant—, però també geògrafs i historiadors francesos i nord-americans que s'han interessat per l'estudi de la qüestió hidràulica als països mediterranis i a l'Estat espanyol, com el Dr. Jacques Bethemont —Université de Saint-Etienne—, el Dr. Patrice Cressier —Casa de Velázquez i CNRS— i el Dr. Thomas F. Glick —University of Boston, Massachusetts.

Les sis ponències que es presentaren podrien agrupar-se en dos grans grups temàtics: un primer grup dedicat a l'anàlisi històrica de la qüestió hidràulica, i un segon grup que exposà la problemàtica actual associada amb la gestió de l'aigua a la Mediterrània.

Dins del primer grup temàtic, tres foren les ponències presentades. La primera d'elles, la del professor Thomas F. Glick, expert en la història del regadiu i les tècniques hidràuliques al País Valencià i al món hispànic i assessor històric en plets sobre «drets espanyols» d'aigües al sud-oest dels EEUU, fou una aproximació històrica als conflictes hidràulics valencians, amb especial referència a l'època baix-medieval, i exemplificada amb una selecció de diferents plets de l'època. A continuació, el Dr.

Patrice Cressier, estudiós del tema del poblament rural medieval a l'Occident islàmic, parlà sobre les tecnologies hidràuliques tradicionals, el seu origen i difusió a la Península Ibèrica i al Marroc, tant pel que fa a les estructures hidràuliques (sistemes de captació, emmagatzematge, conducció i distribució), com als sistemes hidràulics (els seus elements constitutius, el seu mode d'ordenació i la seva amplitud). La darrera ponència d'aquest primer grup temàtic, presentada pel Dr. Joan F. Mateu, de la Universitat de València, incidí sobre el disseny dels espais irrigats valencians a partir de la integració dels petits sistemes tradicionals, els perímetres d'irrigació, estudi que s'emmarcava en les seves recerques en curs sobre la situació actual i les perspectives de futur del regadiu històric valencià.

Altres tres ponències conformaren el segon grup temàtic. El Dr. Jacques Bethemont va defensar a la seva ponència la definició d'una política global de les aigües a l'àrea mediterrània. Per a Bethemont, la diversitat de condicions naturals, socioeconòmiques i culturals de la Mediterrània, obliguen a definir almenys tres models de gestió de les aigües continentals: un primer corresponent al nord-est integrat a la CEE; un segon, als antics països d'economia centralitzada en transició cap a una economia de mercat, i un tercer, a un ampli conjunt que va del Magrib fins a Turquia. Només una política global, amb un replantejament d'inversions econòmiques i tècniques dels països rics del nord mediterrani cap als països pobres del sud pot ésser una solució als problemes de l'aigua. Per la seva part, el Dr. Bartomeu Barceló, de la Universitat de les Illes Balears, presentà, a partir de l'anàlisi del cas de les Illes, un exemple clar de com l'espectacular desenvolupament turístic i de les activitats que aquest ha generat, ha posat en evidència les limitacions del recurs aigua, especialment agreujat pels problemes de salinitat dels aqüífers. I per últim, el Dr. Antonio Gil Olcina, de l'Institut Universitari de Geografia de la Universitat d'Alacant, dedicà la seva ponència al que esdevindria tema de debat central en la taula rodona que tancaria aquestes jornades: el problema creat per l'augment de la demanda urbana, industrial i turística, i la competència d'usos que això ha produït amb el sector agrari, accentuada progressivament. Estudis hidrològics i hidrogeològics nous i més amplis, major regulació dels recursos hídrics, racionalització del consum urbà i turístic, difusió de tècniques de reg localitzat, depuració d'aigües residuals i redistribució de cabals, junt amb una política adequada, foren algunes de les actuacions proposades pel ponent.

Com ja hem dit, una taula rodona, amb la participació, entre d'altres, de Joan F. Mateu, Bartomeu Barceló, Jacques Bethemont i diversos representants de les Conselleries de la Generalitat Valenciana, va tancar aquestes jornades. El tema de debat es concretà en cinc qüestions bàsiques i que ja havien anat aflorant al llarg de les jornades de treball: Quines són les perspectives de futur de la Comunitat Valenciana dins la CEE? És viable una política hidràulica expansiva? Quins mitjans poden ésser utilitzats per a incrementar la disponibilitat d'aigua? És compatible una política expan-

siva amb el medi ambient? Qui ha de pagar l'aigua? Ràpidament el debat entre els membres de la taula i els assistents se centrà en la problemàtica associada amb la competència d'usos entre demanda urbana i sector agrari, tal i com era d'esperar per l'actualitat i emergència d'aquest tema en l'àrea on estaven tenint lloc les jornades.

Possiblement els trets més remarcables d'aquest col·loqui són l'actualitat del tema, d'una banda, i un marc geogràfic de celebració de les jornades idoni, d'altra. A l'àrea mediterrània, la rapidesa de l'increment de les demandes urbana, industrial i turística en els darrers anys, ha provocat un augment extraordinari del consum, i que, davant d'episodis de sequera, es plantegin situacions cada vegada més conflictives i insostenibles. Comparativament als diferents col·loquis, taules rodones, seminaris que d'ençà uns anys han proliferat al voltant dels diferents problemes que afecten els països mediterranis, les seves estratègies de mobilització i economia, i els seus recursos, les jornades celebrades a Alacant tenien per particularitat el fet de reunir per primera vegada geògrafs «mediterranis» especialistes en el tema de l'aigua, que explicaren i contraposaren les seves recerques i estudis en aquesta àrea, per així fer reflexionar als assistents sobre dues qüestions que hauran d'ésser considerades d'ara endavant si es vol aconseguir una correcta gestió de l'aigua a l'àrea mediterrània: la influència de la història sobre l'ordenació hidràulica actual i la necessitat d'una política d'ordenació del territori capaç d'estimular aquelles iniciatives de gestió racional de l'aigua i optimització del seu consum. L'elecció de Callosa d'En Sarrià, a Alacant, com a seu d'un col·loqui que es tancà amb un ferm desig de continuïtat per part dels seus organitzadors, és fidel reflex de la important conscienciació social existent envers aquesta problemàtica i, sens dubte, un dels exemples més destacables dels problemes que causa la gestió de l'aigua a l'àrea mediterrània.